

Bruxelles, 16 septembrie 2019
(OR. en)

12107/19

COHOM 96
COPS 274
DEVGEN 164
FREMP 113
CONUN 113
CFSP/PESC 669

REZULTATUL LUCRĂRILOR

Sursă:	Secretariatul General al Consiliului
Destinatar:	Delegațiile
Nr. doc. ant.:	10842/19
Subiect:	Orientări privind politica UE față de țările terțe în ceea ce privește tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante – revizuirea din 2019 a orientărilor

În anexă, se pun la dispoziția delegațiilor orientările privind politica UE față de țările terțe în ceea ce privește tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante – revizuirea din 2019 a orientărilor, adoptate de Consiliu cu ocazia celei de a 3712-a reuniuni a sale desfășurate la 16 septembrie 2019.

**ORIENTĂRI PRIVIND POLITICA UE FAȚĂ DE ȚĂRILE TERȚE ÎN CEEA CE
PRIVEȘTE TORTURA ȘI ALTE TRATAMENTE SAU PEDEPSE CRUDE, INUMANE
SAU DEGRADANTE**

(revizuirea din 2019 a orientărilor)

Cuprins

I. INTRODUCERE	3
A. Motivul demersului.....	3
B. Obiectiv și domeniu de aplicare	4
C. Definiție și context.....	5
II. ACȚIUNILE UE	9
A. Orientări de politică	9
B. Instrumente politice și financiare.....	11
III. SECȚIUNEA OPERAȚIONALĂ	17
1. Interzicerea torturii și a altor forme de rele tratamente	17
1.1 Interzicerea torturii și a altor forme de rele tratamente prin intermediul legislației	18
1.2 Reafirmarea interzicerii absolute a torturii și a altor forme de rele tratamente prin intermediul politicilor	21
2. Prevenirea torturii și a altor forme de rele tratamente	22
2.1 Respectarea garanțiilor și a procedurilor privind detenția	22
2.2 Instituirea unor mecanisme eficiente și sigure de tratare a plângerilor	24
2.3 Prevederea unor mecanisme eficiente de monitorizare și de supraveghere a condițiilor de detenție	25
3. Combaterea impunității	26
4. Măsuri reparatorii, inclusiv reabilitare, pentru victime	28
IV. ANEXE	31
Anexa I – Lista documentelor relevante.....	31
Anexa II - Lista abrevierilor	35

I. INTRODUCERE

A. Motivul demersului

1. Tortura și relele tratamente figurează printre încălcările cele mai grave ale drepturilor omului, ale integrității și demnității umane. În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, nimeni nu trebuie supus torturii sau pedepselor ori tratamentelor crude, inumane sau degradante. Dreptul internațional nu autorizează nicio excepție. Toate țările sunt obligate să respecte interzicerea inderogabilă a tuturor formelor de tortură și de alte rele tratamente în orice situație.
2. În pofida acestei interdicții absolute, tortura și alte forme de rele tratamente persistă în multe locuri din lume. În numeroase țări, persoanele care aplică torturi și alte rele tratamente se bucură în continuare de impunitate, iar majoritatea victimelor se luptă să obțină măsuri reparatorii.
3. Uniunea Europeană se întemeiază pe valorile indivizibile, universale ale respectării demnității umane, a libertății, a democrației, a egalității, a statului de drept și ale respectării drepturilor omului. Lupta împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente este consacrată în tratatele Uniunii Europene și în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene¹. Este o prioritate a acțiunii externe a UE.
4. Prin aceste orientări, UE își reafirmă angajamentul ferm de combatere a torturii și a altor forme de rele tratamente la nivel mondial, în concordanță cu tratatele internaționale și regionale pertinente și cu standardele privind drepturile omului, inclusiv privind administrarea justiției și desfășurarea conflictelor armate. În acest sens, UE urmează o abordare cuprinzătoare care include toate elementele esențiale pentru eradicarea torturii: interzicerea, prevenirea, tragerea la răspundere și măsurile reparatorii.

¹ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 4.

B. Obiectiv și domeniu de aplicare

5. De la ultima revizuire a orientărilor în 2012², s-au înregistrat numeroase evoluții în privința politicilor referitoare la tortură și alte forme de rele tratamente, atât la nivel global, cât și la nivelul UE, prin urmare s-a impus necesitatea revizuirii curente. În mod special, Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene³ și Consensul european privind dezvoltarea⁴ se află în prezent în centrul cadrului de politici al UE pentru promovarea drepturilor omului și a demnității umane.
6. Obiectivul acestor orientări este de a oferi îndrumări practice instituțiilor UE și statelor membre, care să poată fi folosite în dialogurile lor cu țările terțe, precum și în forurile multilaterale dedicate drepturilor omului, pentru a sprijini eforturile continue de eradicare a torturii și a altor forme de rele tratamente la nivel mondial.
7. De asemenea, acestea vor consolida și vor completa politica UE privind drepturile omului, Cadrul strategic al UE privind drepturile omului și democrația, alături de Planul de acțiune privind drepturile omului și democrația⁵, cadrul de politici al UE privind sprijinirea justiției de tranziție⁶ (urmărind, printre altele, încetarea impunității și oferirea de recunoaștere și de măsuri reparatorii victimelor) și punerea în aplicare a altor orientări ale UE privind drepturile omului⁷. În mod special, prezentele orientări trebuie luate împreună cu Orientările UE privind pedeapsa cu moartea⁸. UE consideră că pedeapsa cu moartea reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului și a demnității umane și se opune cu fermitate utilizării pedepsei cu moartea întotdeauna și în orice împrejurare.

De asemenea, aceste orientări vor veni în completarea Orientărilor UE privind promovarea respectării dreptului internațional umanitar.

² Orientările pentru politica UE față de țările terțe în ceea ce privește tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, adoptate de Consiliu la 9 aprilie 2001, revizuite în 2008 și 2012 (a se vedea documentul 6129/1/12 din 20 martie 2012).

³ Viziune comună, acțiuni comune: o Europă mai puternică. O strategie globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene, iunie 2016, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁴ Noul Consens european privind dezvoltarea: Lumea noastră, demnitatea noastră, viitorul nostru, JO C 210, 30.6.2017.

⁵ Cadrul strategic al UE și planul de acțiune al UE privind drepturile omului și democrația, documentul 11855/12, iunie 2012.

Planul de acțiune privind drepturile omului și democrația 2015-2019, JOIN(2015) 16 final; Concluziile Consiliului, documentul 10897/15.

⁶ Sprijinul UE pentru justiția de tranziție – Concluziile Consiliului, documentul 13576/15, 16 noiembrie 2015.

⁷ Toate orientările UE privind drepturile omului sunt disponibile pe site-ul https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/6987/eu-human-rights-guidelines_en.

⁸ Orientările UE privind pedeapsa cu moartea au fost adoptate de Consiliu la 12 aprilie 2013, documentul 8416/13.

C. Definiție și context

8. Termenul „tortură” este utilizat în prezentele orientări conform definiției de la articolul 1 din Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

„Tortură înseamnă orice act prin care unei persoane i se cauzează durere sau suferințe acute, fizice sau mentale, în mod intenționat, în scopul de a obține de la aceasta sau de la o terță persoană informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a săvârșit sau este bănuită a-l fi săvârșit, de a o intimida sau a o constrânge sau de a intimida sau a constrânge o terță persoană, sau pentru orice alt motiv bazat pe orice formă de discriminare, în cazul în care durerea sau suferințele respective sunt provocate de către, la inițiativa sau cu consimțământul sau acceptul unui funcționar public sau al unei alte persoane care acționează în calitate oficială. Acest termen nu include durerea sau suferințele care rezultă exclusiv din sancțiuni legitime sau care sunt inerente sau conexe unor astfel de sancțiuni.”

În sensul prezentelor orientări, termenul „alte forme de rele tratamente” desemnează toate formele de pedepse sau de tratamente cu cruzime, inumane sau degradante⁹, inclusiv pedepsele corporale, care privesc persoana de integritatea sa fizică și psihică.

9. Tortura și alte forme de rele tratamente pot avea loc în spații în care oamenii sunt privați de libertate, de exemplu în secții de poliție, centre de detenție pe perioada premergătoare procesului, închisori, centre de detenție pentru imigranți, dar și în instituții psihiatrice, instituții pentru copii și tineri, centre de plasare în custodie privată etc.

Este important de reamintit că nerespectarea standardelor privind condițiile de detenție, astfel cum sunt definite în cadrul internațional și regional relevant poate fi considerată o formă de rele tratamente sau chiar de tortură¹⁰.

⁹ Definiția „altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante”, care nu se găsește în convenția respectivă, ar trebui să fie în concordanță cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

¹⁰ Ansamblul de principii ale ONU pentru protecția tuturor persoanelor supuse oricărei forme de detenție sau de încarcerare, adoptate prin rezoluția Adunării Generale a ONU 43/179 din 9 decembrie 1988; jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului; regulile Nelson Mandela.

Tortura și alte forme de rele tratamente pot fi comise, atât de actori statali, cât și de actori nestatali, în numeroase alte locuri și contexte, inclusiv în contextul disparițiilor forțate și în scopul unor acte de violență și abuzuri, cum ar fi abuzuri domestice, sexuale sau bazate pe gen, sau bazate pe oricare alte criterii de discriminare.

Tortura, inclusiv violența sexuală și cea bazată pe gen, este de asemenea utilizată ca armă de război.

10. Convenția menționată împreună cu protocolul său facultativ și jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului stau la baza politicii UE împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente. UE ia în considerare recomandările realizate de mecanisme preventive bazate pe tratate, cum ar fi Comitetul ONU contra torturii, Subcomitetul ONU pentru prevenirea torturii (SPT), raportorii ONU și Comitetul pentru prevenirea torturii (CPT) al Consiliului Europei. UE reafirmă, de asemenea, că cele mai grave infracțiuni care preocupă întreaga comunitate internațională, cum ar fi genocidul, crimele de război și crimele împotriva umanității, intră sub jurisdicția Curții Penale Internaționale.
11. Majoritatea evoluțiilor internaționale începând din 2012 includ **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă** a ONU, adoptată în 2015. Obiectivul de dezvoltare durabilă nr. 16 se axează pe promovarea unor societăți pașnice și favorabile incluziunii, inclusiv promovarea drepturilor omului și asigurarea accesului la justiție pentru toți, menționând în special nevoia de a pune capăt abuzurilor, exploatării, traficului și tuturor formelor de violență și de tortură împotriva copiilor¹¹. Tot în 2015, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Ansamblul de reguli minime revizuite pentru tratamentul deținuților (**regulile Nelson Mandela**¹²), care introduc și consolidează garanții importante împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente, în special prin regula nr. 43.

¹¹ Orientările UE privind promovarea și protejarea drepturilor copilului, adoptate de Consiliu la 6 martie 2017.

¹² Regulile Nelson Mandela ale ONU, adoptate de către Adunarea Generală a ONU la 17 decembrie 2015, disponibile aici, de revizuire a Ansamblului de reguli minime ale ONU pentru tratamentul deținuților, adoptate de ONU în 1955.

În decembrie 2017, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția 72/163 privind tortura și alte tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, iar Comitetul Organizației Națiunilor Unite contra torturii a publicat observația sa generală nr. 4¹³ privind punerea în aplicare a articolului 3 din convenție (inclusiv măsuri preventive de garantare a principiului **nereturnării**, interzicerea expulzării, a deportării sau a extrădării unei persoane în alt stat despre care se crede, din motive întemeiate, că ar exista pericolul ca persoana să fie torturată).

În martie 2018, Consiliul pentru Drepturile Omului al ONU a adoptat Rezoluția 37/19 privind impactul negativ al **corupției** asupra dreptului de a nu fi supus torturii și altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante.

Declarația de la New York pentru refugiați și migranți, adoptată în septembrie 2016, a exprimat voința politică a liderilor mondiali de a salva vieți și de a proteja drepturile omului pentru toți; în decembrie 2018, **Pactul mondial privind refugiații și Pactul mondial pentru asigurarea unei migrații legale, desfășurate în condiții de siguranță și de ordine** au fost adoptate de către Adunarea Generală a ONU¹⁴. Cadrul de parteneriat privind migrația al UE din 2016 a definit priorități și rezultate adaptate la circumstanțele fiecărei țări, cu respectarea deplină a drepturilor omului.

12. **Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene din 2016** a reafirmat angajamentul de a integra drepturile omului în toate sectoarele de politici în contextul acțiunii externe a UE și necesitatea de a consolida reziliența statului și a societății într-un mediu global complex¹⁵. Prin adoptarea noului **Consens european privind dezvoltarea** în 2017, UE și statele sale membre și-au reafirmat, de asemenea, angajamentul de a promova demnitatea umană.

¹³ CAT Observația generală nr. 4, Doc. ONU CAT/CAT-C-GC-4. Documentul integral este disponibil [aici](#).

¹⁴ Nu toate statele membre au votat pentru la Adunarea Generală a ONU.

¹⁵ O abordare strategică a rezilienței în cadrul acțiunii externe a UE, SWD(2017) 226 final, iunie 2017.

Urmărind o **abordare bazată pe drepturi în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare**¹⁶, UE a adoptat în 2015 al doilea **Plan de acțiune privind drepturile omului și democrația**, care a inclus obiectivul 13 privind lupta împotriva torturii și abolirea pedepsei cu moartea și a evidențiat legăturile dintre tortură, pedeapsa cu moartea, detenția arbitrară și disparițiile forțate.

Această versiune a orientărilor ține seama de concluziile **Forumului UE-ONG-uri privind drepturile omului** din 2016, care s-a axat pe problema torturii și a relelor tratamente, abordând necesitatea unei perspective transversale¹⁷.

De asemenea, se pune accentul pe **Alianța mondială pentru un comerț fără tortură**¹⁸, o inițiativă condusă de UE (împreună cu Argentina și Mongolia), lansată în septembrie 2017, care urmărește să pună capăt comerțului mondial cu bunuri destinate torturii și pedepsei capitale.

¹⁶ Concluziile Consiliului privind o abordare bazată pe drepturi a cooperării pentru dezvoltare, cuprinzând toate drepturile omului, 9987/14, mai 2014.

¹⁷ „Uniți împotriva tuturor formelor de tortură: utilizarea unei perspective transversale pentru a preveni și interzice tortura la nivel mondial și pentru a oferi victimelor acesteia reparații. Cel de al 18-lea Forum UE-ONG-uri privind drepturile omului, Bruxelles, 1-2 decembrie 2016” <http://www.omct.org/reports-and-publications/european-union/2017/04/d24281/>

¹⁸ <http://www.torturefreetrade.org/>.

II. ACȚIUNILE UE

A. Orientări de politică

13. UE sprijină în mod activ activitatea ONU și a actorilor regionali în acest domeniu (inclusiv, printre altele, Comitetul ONU contra torturii, Subcomitetul ONU pentru prevenirea torturii, Comitetul ONU pentru drepturile omului, Comitetul ONU pentru disparițiile forțate, Comitetul pentru prevenirea torturii (CPT) al Consiliului Europei, Comitetul pentru prevenirea torturii în Africa, Comisia africană pentru drepturile omului și ale popoarelor, Sistemul interamerican al drepturilor omului, Comisia interguvernamentală a ASEAN privind drepturile omului (AICHR), precum și raportorul special al ONU privind tortura și alte pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante și alte proceduri speciale și mecanisme regionale ale ONU), precum și alți actori-cheie precum Curtea Penală Internațională (CPI).
14. UE va contribui în mod proactiv la asigurarea faptului că garanțiile internaționale și regionale existente împotriva torturii și a altor rele tratamente sunt consolidate și puse în aplicare în mod eficace.
15. La nivel multilateral, UE este un puternic susținător al Inițiativei privind Convenția împotriva torturii (CTI) înființate în 2014 cu scopul de a realiza ratificarea și punerea în aplicare la nivel mondial a Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante până în 2024, prin cooperare și dialog între state. De asemenea, promovează activitatea desfășurată de Fondul voluntar al ONU pentru victimele torturii.

16. Obiectivul UE este de a colabora cu țările terțe pentru a lua măsuri eficace împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente, pentru a se asigura că interzicerea lor absolută este pusă în practică și că victimele au acces la servicii de reabilitare, la asistență juridică și la alte măsuri reparatorii. În contactele sale cu țările terțe, UE va continua să exprime necesitatea imperativă și obligația ca toate țările să adere la normele și standardele internaționale relevante și să le respecte și, prin urmare, va sublinia că dreptul internațional interzice în mod absolut tortura și alte rele tratamente în orice situație. De asemenea, UE va face trimitere la dispozițiile privind „elementele esențiale” ale drepturilor omului și la clauzele de suspendare incluse în numeroase acorduri bilaterale ale UE cu țări terțe care impun respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
17. UE își face cunoscute obiectivele ca parte integrantă a politicii sale în domeniul drepturilor omului și subliniază importanța pe care o acordă prevenirii torturii și a altor rele tratamente în vederea eradicării globale a acestora. Pe această bază, UE urmează o abordare holistică și proactivă, care cuprinde toate domeniile corespunzătoare, inclusiv sensibilizarea, educația și formarea, prevenirea, monitorizarea și răspunderea, protecția și căile de atac, inclusiv reabilitarea victimelor torturii și a altor rele tratamente.
18. În speță, în demersul de combatere a terorismului, statele membre ale UE sunt hotărâte să respecte pe deplin obligațiile internaționale care interzic tortura și alte forme de rele tratamente și care nu permit invocarea unor circumstanțe excepționale ca justificare a torturii sau a altor rele tratamente¹⁹. UE încurajează țările terțe să integreze garanțiile împotriva torturii și altor rele tratamente în acțiunile lor și să își respecte pe deplin obligațiile în privința drepturilor omului care le revin în temeiul dreptului internațional, inclusiv în ceea ce privește combaterea terorismului, migrația, traficul de persoane și alte situații de gestionare a crizelor, cum ar fi lupta împotriva criminalității organizate.
19. La nivel local, UE promovează și sprijină activitatea instituțiilor naționale pentru drepturile omului și rolul important al **mecanismelor naționale de prevenire** independente, instituite în temeiul Protocolului opțional la Convenția ONU împotriva torturii (OPCAT).

¹⁹ UNCAT articolul 2 alineatul (2).

20. De asemenea, colaborează îndeaproape cu organizațiile societății civile și promovează participarea acestora la eforturile de eradicare a torturii și a altor rele tratamente.

B. Instrumente politice și financiare

Pentru a atinge aceste obiective, UE va utiliza, printre altele, următoarele instrumente:

Dialoguri politice

21. Chestiunea torturii ar trebui abordată în cadrul dialogurilor privind drepturile omului și al dialogurilor privind combaterea terorismului cu țările partenere. Mai mult decât atât, dialogurile politice dintre UE și țările terțe și organizațiile regionale vor aborda cu prioritate chestiunea torturii și a altor rele tratamente, dacă este cazul, astfel încât această problemă să fie discutată în mod constant cu țările partenere. Ar trebui să se prevadă consolidarea capacităților în domeniul drepturilor omului, al democrației și al statului de drept, inclusiv combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente, iar țările partenere ar trebui încurajate să încorporeze drepturile omului în activitățile lor de combatere a terorismului. UE va include aspecte legate de prevenirea torturii, răspundere, reabilitare și alte despăgubiri pentru victimele torturii în cadrul dialogurilor privind migrația. Combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente, inclusiv atunci când sunt comise prin violență sexuală și bazată pe gen, reprezintă, de asemenea, un aspect important al dialogurilor noastre în contextul luptei împotriva criminalității organizate.

Monitorizarea, evaluarea și raportarea

22. Delegațiile UE și șefii misiunilor UE vor aborda în rapoartele lor acuzațiile de tortură și de alte forme de rele tratamente ori de câte ori există motive rezonabile pentru a se considera că au avut loc astfel de acte în țara respectivă. Aceștia vor analiza cazurile de tortură sau de alte forme de rele tratamente, precum și măsurile luate în vederea combaterii acestora, și vor realiza o evaluare periodică a efectului și a impactului acțiunilor UE. Respectarea UNCAT și, atunci când este cazul, executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și punerea în aplicare efectivă a recomandărilor CPT, ar trebui să facă parte din raportarea periodică realizată în cadrul cooperării internaționale și al altor acțiuni, de exemplu regimul special de încurajare a dezvoltării durabile și a bunei guvernante din cadrul sistemului generalizat de preferințe al UE („SGP+”). Situația cu privire la tortură și la alte forme de rele tratamente este, de asemenea, evaluată în cadrul rapoartelor privind țările candidate și potențial candidate la aderarea la UE.
23. Ori de câte ori combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente este identificată drept o prioritate în strategiile de țară privind drepturile omului și democrația ale UE, aceasta implică efectuarea unei analize aprofundate a situației privind utilizarea torturii și a altor forme de rele tratamente într-o anumită țară și identificarea posibilelor acțiuni și mecanisme preventive, precum și a măsurilor necesare pentru a combate impunitatea pentru fapte de tortură și alte forme de rele tratamente și a oferi măsuri reparatorii, inclusiv deplina reabilitare a victimelor actelor de tortură. În cazul țărilor în care combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente nu a fost identificată drept o prioritate, acest aspect va fi examinat de urgență ori de câte ori sunt formulate acuzații privind tortura în respectiva țară.

Demersuri și declarații

24. UE va face demersuri și va emite declarații publice cu privire la situațiile și cazurile urgente în care țările terțe ar trebui să ia măsuri eficace împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente, inclusiv măsuri preventive. Atunci când este necesar, UE va solicita informații cu privire la acuzațiile de tortură sau de alte forme de rele tratamente, precum și cu privire la acțiunile întreprinse pentru a investiga și a trage la răspundere autorii faptelor și a pune la dispoziția victimelor măsuri reparatorii. UE va reacționa, de asemenea, față de evoluțiile pozitive înregistrate.
25. În cazurile individuale, demonstrate în mod corespunzător, de tortură sau de alte forme de rele tratamente, UE va solicita autorităților din țara în cauză (prin intermediul unor demersuri confidențiale sau publice) să garanteze siguranța victimei și a altor persoane relevante, să prevină alte abuzuri, să aplice garanțiile corespunzătoare și să asigure efectuarea unei anchete prompte, eficace, independente și imparțiale, în vederea aducerii în fața justiției a făptuitorilor și a facilitării acordării unor măsuri reparatorii depline și efective victimelor. Intervențiile privind cazurile individuale vor fi stabilite de la caz la caz și se pot înscrie într-un demers general.
26. De asemenea, UE poate avea în vedere modalitățile de sprijinire și protejare a organizațiilor și a apărătorilor drepturilor omului de la nivel local care se află în pericol ca urmare a implicării lor în prevenirea și eradicarea torturii și a altor forme de rele tratamente, precum și în căutarea sau acordarea de măsuri reparatorii, inclusiv despăgubiri, pentru victime.

Vizite

27. În unele cazuri, șefii misiunilor și alți înalți funcționari ai UE care vizitează țara pot avea în vedere posibilitatea de a-i vizita pe apărătorii drepturilor omului și pe activiștii care se află în pericol, inclusiv pe cei aflați în închisori sau în alte centre de detenție, independent de activitățile consulare. Ținând seama de caracterul potențial delicat și sensibil al acestui tip de vizite, ele ar trebui să aibă loc, de preferință, în strânsă coordonare cu experți naționali și internaționali sau cu alte organisme recunoscute, familiarizate cu situația specifică a respectivei țări, pentru a se asigura că poate fi respectat principiul de „a nu cauza prejudicii”. Scopul acestor vizite este de a stabili un dialog cu interlocutorii relevanți, a evidenția domeniile în care pot fi aduse îmbunătățiri și a identifica nivelurile la care UE ar putea acorda un sprijin țintit pentru a remedia deficiențele. Astfel de vizite pot contribui, de asemenea, la facilitarea dialogului dintre experții din domeniul combaterii torturii și administratorii locali.

Observarea proceselor

28. Delegațiile UE și șefii misiunilor vor depune eforturi pentru a trimite reprezentanți ai UE și ai ambasadelor ca observatori la procesele în cadrul cărora există motive să se creadă că persoanele acuzate sau martorii au fost supuși torturii sau relelor tratamente. Ar trebui să fie avută în vedere repartizarea sarcinilor pentru a maximiza impactul observării proceselor.

Cooperarea UE cu organe și mecanisme multilaterale

29. Cooperarea cu organizațiile internaționale și regionale și cu mecanismele acestora de apărare a drepturilor omului este esențială pentru a face să progreseze combaterea torturii și pentru a asigura asumarea responsabilității și angajamentul față de normele juridice și principiile internaționale și regionale.

UE:

- va continua să ridice problema torturii și a altor forme de rele tratamente și să reafirme și insiste asupra necesității eradicării acestora în cadrul forurilor multilaterale, printre care se numără ONU, Consiliul Europei și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, precum și în raporturile cu parteneri regionali relevanți, precum Uniunea Africană și sistemul interamerican al drepturilor omului. UE va continua să susțină în mod activ rezoluțiile relevante în cadrul ONU, inclusiv în cadrul Adunării Generale și al Consiliului pentru Drepturile Omului;
- va asista țările în vederea punerii în aplicare a recomandărilor și angajamentelor EPU, care sunt conforme cu standardele internaționale și regionale în materie de drepturile omului, legate de prevenirea și combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente;
- va sprijini mecanismele internaționale și regionale relevante din acest domeniu și va sublinia necesitatea ca statele să coopereze cu respectivele mecanisme, inclusiv prin luarea măsurilor corespunzătoare care decurg din recomandările acestora; precum și să pună în aplicare hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 3 în țările care fac parte din Consiliul Europei;
- va descuraja rezervele pe care țările le-ar putea formula cu privire la instrumentele și convențiile destinate să combată tortura sau alte forme de rele tratamente în țările lor și, dacă este cazul (rezerve incompatibile cu obiectul și cu scopul convenției), va ridica obiecții față de respectivele rezerve;

- va propune o cooperare comună sau bilaterală în domeniul prevenirii torturii și a altor forme de rele tratamente, precum și în ceea ce privește măsurile reparatorii pentru victime;
- va pune accentul pe combaterea torturii în cadrul grupurilor care examinează chestiuni legate de drepturile omului în care participă atât țara gazdă, cât și UE cu statele sale membre, în vederea consolidării sistemului judiciar.

Cooperarea bilaterală și multilaterală, inclusiv sprijinul financiar

30. Combaterea și prevenirea torturii și a altor forme de rele tratamente, inclusiv măsurile reparatorii pentru victime, vor fi considerate o prioritate în cadrul tuturor acțiunilor de cooperare bilaterală și multilaterală pentru protecția și promovarea drepturilor omului desfășurate, printre altele, în colaborare cu societatea civilă, inclusiv în domeniul juridic, al reformei sectorului de securitate, al migrației și al sănătății, precum și în domeniul libertății de exprimare, al educației și al formării.
31. Acestei cooperări ar trebui să i se acorde o atenție deosebită în cadrul actualului instrument european pentru democrație și drepturile omului (IEDDO) și al instrumentului care îi va succeda, precum și în cadrul tuturor programelor și instrumentelor de sprijin pentru drepturile omului, statul de drept și reforma sectorului de securitate.
32. Printre altele, UE va continua să finanțeze proiecte menite să îmbunătățească formarea personalului responsabil cu aplicarea legii, inclusiv a personalului din penitenciare și a altor persoane care lucrează cu persoane lipsite de libertate, precum și proiecte care urmăresc îmbunătățirea condițiilor din locurile de privare de libertate. UE va continua să acorde un sprijin substanțial centrelor de reabilitare pentru victimele torturii din întreaga lume și va monitoriza eficacitatea și impactul acestuia.
33. De asemenea, UE va sprijini campaniile publice de educare și de sensibilizare împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente, inclusiv cu ocazia Zilei internaționale pentru sprijinirea victimelor torturii (26 iunie) și a Zilei mondiale împotriva pedepsei cu moartea (10 octombrie).

34. În acest context, UE va depune eforturi pentru a sprijini acțiunile desfășurate de ONG-urile naționale și internaționale relevante în vederea combaterii torturii și a altor forme de rele tratamente și a menține un dialog permanent cu acestea; de asemenea, UE va continua să sprijine instituirea și funcționarea eficace a unor mecanisme naționale de prevenire independente care să respecte cerințele OPCAT și orientările SPT și să faciliteze interacțiunile cu alte mecanisme de combatere a torturii identificate drept bune practici.
35. În plus, proiectele finanțate de UE legate de combaterea torturii ar trebui să fie coordonate cu alte acțiuni ale UE în acest domeniu, cum ar fi dialogul politic cu țara parteneră, care pot contribui la consolidarea și accelerarea impactului acestora²⁰.

²⁰ Raportul special nr. 9/2015 al Curții de Conturi intitulat „Sprijinul Uniunii Europene pentru lupta împotriva torturii și pentru abolirea pedepsei cu moartea”, recomandarea 1 (Direcționarea mai adecvată a resurselor modeste) și recomandarea 2 (Îmbunătățirea coordonării cu alte acțiuni ale UE).

III. SECȚIUNEA OPERAȚIONALĂ

36. În cadrul acțiunilor sale împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente, UE va solicita țărilor terțe (și le va acorda sprijin în acest sens) să ia, printre altele, următoarele măsuri care reprezintă garanții importante identificate de organizațiile internaționale și regionale ca fiind esențiale în combaterea torturii și a altor forme de rele tratamente. Aceste acțiuni ar trebui considerate ca fiind interconectate și nu ca fiind strict circumscrise limitelor secțiunilor în care sunt menționate. Pentru ca țările să abordeze în mod serios această problemă, trebuie să existe o combinație de măsuri juridice și de mesaje politice clare, însoțite de măsuri concrete de monitorizare și de aplicare a acestora, susținute de demersuri privind stabilirea responsabilității și de acordarea unei depline reabilitări și a unor măsuri reparatorii victimelor. Aceste acțiuni concrete pot contribui la sprijinirea țării în cauză să obțină rezultate de durată în lupta împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente.
37. În privința tuturor acțiunilor, ar trebui să se acorde atenție femeilor, precum și persoanelor care aparțin unor grupuri ce necesită o protecție și o atenție speciale, precum copiii, refugiații, solicitanții de azil, persoanele strămutate în interiorul țării, victimele traficului de persoane și migranții aflați în situații vulnerabile, persoanele care fac obiectul discriminării pe motive de sex, rasă, origine etnică sau socială, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, orientare sexuală sau identitate de gen, vârstă, handicap și orice alte persoane care riscă să fie expuse torturii și altor forme de rele tratamente.

1. Interzicerea torturii și a altor forme de rele tratamente

Prezenta secțiune identifică măsurile concrete pe care UE va solicita țările terțe să le ia pentru a interzice tortura și alte forme de rele tratamente prin intermediul legislației și al politicilor acestora.

1.1 Interzicerea torturii și a altor forme de rele tratamente prin intermediul legislației

1.1.a Aderarea la normele și procedurile internaționale și punerea în aplicare a acestora

- aderarea la (semnarea, ratificarea) și punerea în aplicare a Convenției ONU împotriva torturii (UNCAT) și a Protocolului opțional la aceasta (OPCAT), a Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP), a Convențiilor de la Geneva și a Protoalelor adiționale la acestea²¹ și a instrumentelor regionale relevante, printre care se numără, după caz, Convenția interamericană privind prevenirea și pedepsirea torturii și Convenția europeană pentru prevenirea torturii; luarea în considerare a posibilității de a adera la Convenția internațională privind protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate²² (CPED); adoptarea și punerea în aplicare a Orientărilor adoptate în Insula Robben privind prevenirea și interzicerea torturii în Africa;
- aplicarea Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (regulile Nelson Mandela); aplicarea regulilor penitenciare europene ale Consiliului Europei și a normelor și recomandărilor adoptate de Comitetul pentru Prevenirea Torturii (CPT) al Consiliului Europei; a Ansamblului de reguli minime ale Organizației Națiunilor Unite privind administrarea justiției pentru minori (regulile de la Beijing); a regulilor ONU privind tratamentul femeilor deținute și măsurile neprivative de libertate pentru femeile care săvârșesc fapte penale (regulile de la Bangkok) și alte norme sau principii internaționale sau regionale relevante;
- retragerea rezervelor incompatibile cu obiectul și cu scopul UNCAT, PIDCP, CPED și ale altor tratate relevante;
- analizarea posibilității de a retrage alte rezerve la UNCAT, PIDCP, CPED și la alte tratate relevante;

²¹ Convențiile de la Geneva (1949) și Protoalele adiționale la acestea reprezintă elementele centrale ale dreptului umanitar internațional, care reglementează desfășurarea conflictelor armate și urmăresc limitarea efectelor acestora.

²² Potrivit articolului 2 din Convenția internațională privind protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate, „dispariția forțată” desemnează arestarea, detenția, răpirea sau orice altă formă de lipsire de libertate de către agenți ai statului sau de către persoane sau grupuri de persoane care acționează cu autorizarea, sprijinul sau consimțământul statului, urmată de refuzul de a recunoaște lipsirea de libertate sau de ascunderea situației sau a locului în care se află persoana dispărută, ceea ce face ca respectiva persoană să nu poată beneficia de protecția oferită de lege.

- acceptarea posibilității formulării unor plângeri individuale și interstatale în temeiul UNCAT, al CPED, al PIDCP, al Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și al altor instrumente relevante;
- aderarea la (semnarea, ratificarea) Statutul Curții Penale Internaționale;
- luarea în considerare a cererilor de măsuri de protecție provizorii și a hotărârilor, deciziilor și recomandărilor emise de organismele internaționale și regionale de apărare a drepturilor omului;
- cooperarea cu raportorul special al ONU privind tortura și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante și cu toate celelalte organisme prevăzute de procedurile speciale relevante ale ONU;
- luarea în considerare a observațiilor generale formulate în cadrul UNCAT;
- cooperarea cu Comitetul contra torturii al ONU, cu Comitetul pentru drepturile omului, cu Subcomitetul privind prevenirea torturii (SPT) și cu alte organisme instituite în temeiul tratatelor ONU relevante, inclusiv în ceea ce privește punerea în aplicare și monitorizarea concluziilor și a constatărilor respectivelor organisme, precum și acceptarea publicării rapoartelor întocmite în urma vizitelor SPT;
- în țările în care se aplică în continuare pedeapsa cu moartea, acționarea în sensul instituirii unui moratoriu privind toate execuțiile, în vederea abolirii pedepsei cu moartea²³
- atunci când este cazul, cooperarea cu mecanismele relevante ale Consiliului Europei, în special:
 - executarea deciziilor și a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului
 - cooperarea pe deplin cu Comitetul pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT) al Consiliului Europei în contextul vizitelor acestuia, aplicarea efectivă a recomandărilor sale, autorizarea publicării rapoartelor privind vizitele CPT-ului care nu sunt în domeniul public și luarea în considerare a posibilității de a adopta o procedură pentru publicarea automată a viitoarelor rapoarte ale CPT-ului cu privire la vizitele pe care le efectuează în țările respective;

²³ A se vedea Rezoluția Adunării Generale a ONU 73/175 referitoare la un moratoriu privind utilizarea pedepsei cu moartea, adoptată la 17 decembrie 2018, și Rezoluția 1984/50 a ECOSOC al ONU. În cadrul examinării rapoartelor statelor părți, Comitetul contra torturii a indicat în repetate rânduri că utilizarea în continuare a pedepsei cu moartea reprezintă un subiect de îngrijorare. Comitetul a salutat abolirea pedepsei cu moartea și progresele făcute în sensul abolirii acesteia în mai multe țări și a solicitat statelor să ratifice Cel de al doilea protocol facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP).

- cooperarea cu organismele și mecanismele regionale relevante din domeniul drepturilor omului, precum Comitetul pentru prevenirea torturii în Africa, sistemul interamerican al drepturilor omului, Forumul instituțiilor naționale pentru drepturile omului din Asia-Pacific și altele;

1.1.b Legislația națională

- asigurarea faptului că toate actele de tortură, inclusiv tentativele de comitere a acestora, complicitatea și participarea, constituie infracțiuni în temeiul dreptului penal național și că aceste acte sunt pasibile de pedepse care au un efect descurajator corespunzător;
- abrogarea sau modificarea oricărei legi care are ca scop sau ca efect să autorizeze sau să tolereze orice formă de tortură sau de alte rele tratamente;
- asigurarea în toate situațiile a faptului că nicio declarație, mărturisire sau vreo altă probă obținută ca urmare a utilizării torturii sau a aplicării altor forme de rele tratamente nu poate fi invocată în cadrul vreunei proceduri;
- abolirea tuturor formelor de pedepse corporale;
- asigurarea faptului că niciun fel de circumstanțe excepționale, oricare ar fi acelea, inclusiv starea de război sau de amenințare cu războiul, instabilitatea politică internă sau orice altă stare de urgență publică, nu pot fi invocate pentru a justifica tortura sau relele tratamente;
- asigurarea faptului că legislația națională interzice în mod absolut transferul forțat al oricărei persoane către orice țară, teritoriu sau loc în care există motive întemeiate pentru a se considera că aceasta va fi supusă torturii sau altor forme de rele tratamente (inclusiv către țara de origine) sau din care persoana respectivă riscă să fie transferată ulterior mai departe către o astfel de țară, precum și asigurarea posibilității de a beneficia de o reexaminare efectivă, independentă și imparțială a situației sale înainte de luarea unei astfel de decizii;
- asigurarea faptului că niciun ordin primit de la un ofițer superior sau de la o autoritate publică nu poate fi invocat pentru a justifica tortura sau alte forme de rele tratamente;
- asigurarea faptului că personalul responsabil cu aplicarea legii, personalul militar, personalul medical și alt personal relevant nu este sancționat pentru că a refuzat să execute ordinele de a săvârși acte asimilabile torturii sau altor forme de rele tratamente;

- asigurarea faptului că dreptul la protecție al victimelor este consacrat în dreptul național;
- asigurarea faptului că legislația națională prevede o definiție a „victimei” în conformitate cu standardele internaționale și că dreptul victimelor la măsuri reparatorii, inclusiv la o cale de atac eficientă și la repararea prejudiciului (restituire, despăgubiri, reabilitare, satisfacție echitabilă și garanții privind nerepetarea faptelor) este consacrat în dreptul național.

1.2 Reafirmarea interzicerii absolute a torturii și a altor forme de rele tratamente prin intermediul politicilor

- condamnarea, la cel mai înalt nivel, a tuturor formelor de tortură și de alte rele tratamente;
- consolidarea rolului și a mandatului instituțiilor naționale pentru drepturile omului în ceea ce privește combaterea torturii, înființarea unor instituții naționale pentru prevenirea torturii (mecanisme naționale de prevenire) și examinarea posibilității de a crea, de a asigura funcționarea și, după caz, de a consolida instituțiile naționale independente (de exemplu, instituții de tip „ombudsman” pentru drepturile omului sau comisii pentru drepturile omului) care să poată combate în mod eficient tortura și alte forme de rele tratamente;
- asigurarea respectării rolului pe care îl au judecătorii, procurorii și avocații în combaterea torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, inclusiv în ceea ce privește detenția arbitrară, respectarea garanțiilor procedurale și a standardelor unui proces echitabil, precum și aducerea făptuitorilor în fața justiției;
- luarea de măsuri eficace în vederea combaterii corupției în cadrul administrării justiției, instituirea unor programe de asistență judiciară adecvate (cu finanțare suficientă) și selectarea, formarea și remunerarea adecvate a unui număr suficient de judecători și procurori;
- luarea de măsuri eficiente pentru prevenirea și combaterea oricărei intervenții ilegale de orice tip, cum ar fi amenințările, hărțuirea, darea de mită, intimidarea și agresiunile comise asupra judecătorilor, procurorilor și avocaților, precum și asigurarea faptului că astfel de intervenții sunt anchetate prompt, eficient, independent și imparțial, în scopul de a aduce autorii acestor acte în fața justiției;

- sensibilizarea țărilor terțe cu privire la **Alianța mondială pentru un comerț fără tortură**²⁴, al cărei obiectiv ultim este de a pune capăt comerțului cu bunuri utilizate pentru tortură și pentru aplicarea pedepsei capitale, în vederea creșterii numărului de țări participante. Inspirată de legislația UE²⁵, această inițiativă a UE, cosponsorizată de Argentina și de Mongolia, reprezintă un efort mondial al țărilor care se angajează să ia măsuri eficiente pentru a preveni, a restricționa și a interzice comerțul cu bunuri destinate sau care pot fi utilizate pentru a aplica pedeapsa capitală și pentru a comite acte de tortură.

2. Prevenirea torturii și a altor forme de rele tratamente

38. UE ar trebui să încurajeze țările să adopte măsuri eficiente de ordin legislativ, administrativ, judiciar și de alt tip pentru a preveni comiterea unor acte de tortură și a altor forme de rele tratamente pe orice teritoriu aflat sub jurisdicția lor. Prezenta secțiune identifică măsurile concrete pe care UE va solicita țărilor terțe să le adopte pentru a asigura garanțiile necesare pentru persoanele aflate în detenție și un mecanism eficace de tratare a plângerilor, împreună cu crearea unor mecanisme de supraveghere și control al condițiilor de detenție:

2.1 Respectarea garanțiilor și a procedurilor privind detenția

- respectarea garanțiilor juridice și procedurale împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente și asigurarea faptului că persoanelor lipsite de libertate de către personalul responsabil cu aplicarea legii li se comunică imediat care sunt drepturile lor, li se oferă accesul și dreptul la o comunicare confidențială cu avocați și cu medici independenți, li se oferă posibilitatea de a-și informa fără întârziere rudele și alte terțe persoane relevante cu privire la faptul că se află în detenție și la locul detenției, precum și cu privire la orice transferuri ulterioare, și a faptului că aceste persoane sunt aduse în fața unei autorități judiciare fără întârziere după ce au fost lipsite de libertate;
- interzicerea locurilor de detenție secrete, garantând că toate persoanele private de libertate se află în locuri de detenție recunoscute în mod oficial și că aceste locuri sunt cunoscute, în special de membrii familiei și de avocații lor;

²⁴ Alianța mondială pentru comerțul fără tortură a fost înființată în septembrie 2017, ca urmare a unei declarații politice semnate de UE (reprezentată de comisarul Malmström) și de 58 de țări în marja Adunării Generale a ONU <http://www.torturefreetrade.org/>

²⁵ Regulamentul (UE) 2019/125 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 ianuarie 2019 privind comerțul cu anumite bunuri care ar putea fi utilizate pentru a aplica pedeapsa capitală, tortura și alte pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (text codificat). Acest regulament abrogă Regulamentul (CE) nr. 1236/2005 al Consiliului și modificările sale ulterioare.

- asigurarea păstrării evidențelor oficiale despre momentul și locul în care a avut loc arestarea, despre identificarea persoanelor care au efectuat arestarea și despre starea de sănătate a deținutului;
- asigurarea faptului că procedurile de detenție și de interogare sunt conforme cu standardele internaționale și regionale relevante, incluzând dreptul deținuților ca avocatul lor să fie prezent pe tot parcursul interogării;
- asigurarea faptului că se iau măsuri suplimentare pentru monitorizarea tuturor sesiunilor de interogare, inclusiv prin înregistrări audio și video²⁶;
- asigurarea faptului că condițiile de detenție în închisori și în alte instituții penitenciare respectă standardele internaționale și regionale, cum ar fi ansamblul de reguli minime revizuite ale ONU privind tratamentul deținuților (regulile Nelson Mandela)²⁷, ansamblul de reguli minime ale ONU privind administrarea justiției pentru minori (regulile de la Beijing); regulile ONU privind tratamentul femeilor deținute și măsurile neprivative de libertate pentru femeile care săvârșesc fapte penale (regulile de la Bangkok); Orientările privind condițiile de arestare, de reținere în arestul poliției și de arestare preventivă în Africa (Orientările de la Luanda) și, după caz, Regulile penitenciare europene, normele europene pentru minori care fac obiectul unor sancțiuni sau măsuri, precum și standardele stabilite de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante;
- instituirea și implementarea unor standarde și măsuri pentru protejarea efectivă a persoanelor reținute în arestul poliției, a deținuților imigranți, a persoanelor în detenție provizorie și a prizonierilor condamnați, a persoanelor private de libertate din instituțiile de sănătate și a persoanelor expuse riscului de a fi discriminate, cum ar fi femeile, copiii, persoanele cu handicap, persoanele care pot fi expuse discriminării din motive bazate pe rasă, origine etnică sau socială, religie sau convingere, opinii politice sau de altă natură, orientare sexuală sau identitate de gen, a victimelor traficului de persoane și a altor persoane care au nevoie de protecție specială împotriva torturii și a altor forme de rele tratamente;

²⁶ A se vedea raportul despre vizită al raportorului special pentru tortură: Spania, doc. ONU E/CN.4/2004/56/Add.2 (2004), punctul 68; Orientări privind condițiile de arestare, de reținere în arestul poliției și de arestare preventivă în Africa (2014), orientarea 9 litera (e).

²⁷ În special condiția fizică, separarea categoriilor de deținuți, salubritatea, igiena, îmbrăcămintea, alimentele și băuturile, asistența medicală, contactul cu lumea exterioară, reglementarea măsurilor disciplinare.

- asigurarea faptului că persoanele condamnate sau acuzate pentru acte de tortură nu se implică ulterior în reținerea, interogarea sau tratamentul aplicat persoanelor private de libertate; asigurarea faptului că persoanele suspectate că ar fi comis acte de tortură sunt anchetate și aduse în fața justiției fără întârziere;
- asigurarea faptului că programele de formare pentru personalul responsabil cu aplicarea legii și pentru alte categorii de personal din locurile de privare de libertate cuprind formarea privind interzicerea absolută a torturii și a altor rele tratamente, inclusiv tehnicile de anchetă care respectă drepturile omului, privind prevenirea, anchetarea și urmărirea penală a actelor de violență împotriva femeilor, privind drepturile copilului și ale persoanelor cu handicap și privind combaterea oricărei forme de discriminare, inclusiv, printre altele, din motive precum genul, religia sau convingerile, rasa și orientarea sexuală sau identitatea de gen;

2.2 Instituirea unor mecanisme eficiente și sigure de tratare a plângerilor

- instituirea unor canale sigure pentru ca victimele torturii sau ale altor forme de rele tratamente să poată depune plângere pe lângă organisme desemnate în mod clar și asigurarea existenței unor măsuri de reparare judiciare sau de altă natură, care să permită examinarea promptă și imparțială a plângerilor depuse de persoanele private de libertate;
- luarea de măsuri efective pentru a proteja reclamantii împotriva tuturor riscurilor de represalii, intimidare sau altor consecințe negative ca urmare a depunerii unei plângeri;
- stabilirea unor proceduri interne independente și efective pentru a investiga cu promptitudine plângerile împotriva personalului din cadrul poliției și penitenciarilor, precum și împotriva altor funcționari suspectați că ar fi comis acte de tortură sau alte rele tratamente asupra deținuților, indiferent de locul comiterii, de preferință în conformitate cu Protocolul de la Istanbul – inclusiv în cazurile în care există motive să se creadă că s-au săvârșit asemenea acte chiar dacă nu există plângeri formale din partea unei anumite victime – precum și garantarea faptului că aceste proceduri sunt suficient de sensibile la chestiunile legate de gen și de minori, atunci când acest lucru este necesar;

- formarea agenților de aplicare a legii, a personalului militar și a tuturor persoanelor care se ocupă de persoanele private de libertate, precum și a personalului medical (civil și militar), în vederea respectării standardelor internaționale relevante privind prevenirea torturii și a altor rele tratamente;
- oferirea posibilității de a semnală suspiciunile de tortură sau de alte rele tratamente de către terți și popularizarea acestei posibilități.

2.3 Prevederea unor mecanisme eficace de monitorizare și de supraveghere a condițiilor de detenție

- asigurarea instituirii unor mecanisme imparțiale pentru inspectarea și vizitarea locurilor de detenție și de izolare, pentru inspecțiile interne și externe;
- instituirea, desemnarea sau menținerea și consolidarea unor mecanisme independente și eficace, beneficiind de expertiză multidisciplinară relevantă, pentru realizarea unor vizite de monitorizare eficace și neanunțate la toate locurile de privare de libertate, cu scopul de a preveni actele de tortură sau alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante; asigurarea faptului că aceste vizite sunt permise de cadrul juridic și că se oferă, în drept și în fapt, acces nerestricționat la toate locurile, persoanele și informațiile; asigurarea faptului că, în toate locurile în care persoanele sunt private de libertate, responsabilii sunt informați despre obligația care le revine de a permite accesul în localurile lor, de a permite discuțiile private cu orice deținut și membru al personalului și de a garanta că nicio persoană care vorbește cu un interlocutor din cadrul acestor mecanisme nu este expusă riscului de represalii;
- încurajarea tuturor țărilor să ratifice Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii (OPCAT) și să instituie **mecanisme naționale de prevenire**²⁸. Asigurarea faptului că aceste mecanisme naționale de prevenire sunt complet independente și dispun de resurse și formare corespunzătoare, astfel încât să poată funcționa în conformitate cu mandatul lor în temeiul OPCAT;

²⁸ A se vedea articolele 17-23 din OPCAT al ONU; Doc. CAT/OP/12/5 (2010) al ONU, Orientări privind mecanismele naționale de prevenire, disponibile la http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT/OP/12/5&Lang=en

- autorizarea vizitelor din partea reprezentanților societății civile și a altor organisme independente, precum mecanismele naționale de prevenire, instituțiile naționale pentru drepturile omului și mediatorii din acest domeniu, care au dreptul la comunicare confidențială cu orice persoană, la alegerea lor, în locurile în care se află sau s-ar putea afla persoanele private de libertate, precum și cooperarea deplină cu interlocutorii acestor mecanisme în timpul vizitelor lor;
- derularea unui dialog semnificativ cu reprezentanții mecanismelor independente de monitorizare și punerea în aplicare a recomandărilor acestora.

3. Combaterea impunității

39. Promovarea tragerii la răspundere și combaterea impunității sunt necesare pentru a asigura punerea în aplicare și respectarea pe deplin a garanțiilor juridice. Este de datoria statului să protejeze întreaga populație aflată sub jurisdicția sa, inclusiv persoanele care aparțin grupurilor celor mai vulnerabile. UE va solicita țărilor terțe să ia, printre altele, următoarele măsuri în acest sens:
- să permită sistemului judiciar să își exercite funcțiile judiciare în mod independent, imparțial și profesionist;
 - să aducă în fața justiției toate persoanele care se află sub jurisdicția statului și care sunt suspectate că ar fi comis acte de tortură, indiferent de locul în care au fost săvârșite în lume, în cadrul unor procese care respectă normele internaționale privind procesele echitabile și care exclud pedeapsa cu moartea, dacă persoanele nu fac obiectul extrădării în vederea urmăririi penale într-un alt stat în care sunt respectate aceste garanții;
 - să desfășoare (din oficiu) anchete prompte, imparțiale, independente și eficace cu privire la abuzuri, ori de câte ori există motive întemeiate să se considere că a fost comis un act de tortură și să documenteze abuzurile, de preferință în conformitate cu Protocolul de la Istanbul și cu principiile sale anexate; să asigure că se efectuează anchete independente privind toate cazurile de deces care au loc în timpul reținerii;

- să asigure că obligația de a raporta relele tratamente este consacrată în legislația națională, prevăzându-se sancțiuni adecvate pentru neraportare și protecții adecvate pentru cei care raportează²⁹;
- să asigure că nicio amnistie, nicio imunitate și niciun termen de prescripție nu se aplică în cazul actelor de tortură;
- să asigure că nicio autoritate și niciun funcționar nu dispune, nu aplică, nu autorizează și nu tolerează nicio sancțiune ori altă măsură împotriva unui deținut sau oricărei persoane sau organizații pentru că a avut un contact cu un organism național sau internațional de monitorizare sau prevenire;
- să asigure formarea magistraților, a procurorilor și a avocaților cu privire la standardele internaționale, regionale și naționale relevante;
- să asigure formarea și sensibilizarea întregului personal, inclusiv a personalului din domeniul sănătății, cu privire la modul de raportare și de contribuire la anchete, inclusiv cu privire la utilizarea Manualului pentru investigarea și documentarea eficace a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane ori degradante (Protocolul de la Istanbul) pentru a stabili existența torturii sau a altor forme de rele tratamente;
- să asigure că personalul medical nu participă, în niciun caz, la interogatorii dure sau la alte rele tratamente aplicate persoanelor în scopul monitorizării sau al prelungirii durerii și suferinței;
- să consolideze capacitatea națională de a preveni cele mai grave infracțiuni internaționale și de a reacționa la acestea, prin îmbunătățirea cooperării dintre jurisdicțiile naționale și CPI.

²⁹ A se vedea, de exemplu, Codul de conduită pentru personalul responsabil cu aplicarea legii, adoptat prin Rezoluția AG a ONU din 17 decembrie 1979.

4. Măsuri reparatorii, inclusiv reabilitare, pentru victime

40. Statul are datoria de a oferi măsuri reparatorii victimelor actelor de tortură³⁰. Măsurile reparatorii includ atât repararea prejudiciului (restituire, despăgubire, reabilitare, satisfacție echitabilă și garanții de nerepetare), cât și procedurile menite să asigure că victimele pot obține reparații și că cei responsabili sunt trași la răspundere. UE va îndemna țările terțe să ia, printre altele, următoarele măsuri în acest sens:
- să asigure că victimele unui act de tortură sau ale altor rele tratamente obțin măsuri reparatorii, inclusiv că pot beneficia de o cale de atac eficientă și de modalități de reparare a prejudiciului, printre care se numără restituirea, despăgubirea, reabilitarea, satisfacția echitabilă și garanțiile de nerepetare;
 - să asigure că dreptul la reparații este garantat indiferent de inițierea și/sau de încheierea cu succes a unei anchete sau a unor proceduri penale împotriva autorului unei infracțiuni. Reparațiile trebuie să fie accesibile independent de identificarea, arestarea, anchetarea, urmărirea penală sau condamnarea autorului unui infracțiuni;
 - să asigure că dreptul la măsuri reparatorii se extinde la prejudiciile colective și că se acordă reparații colective comunităților care au avut de suferit în mod colectiv, după o evaluare completă a naturii prejudiciului și a amplitudinii efectelor sale, precum și a nevoilor specifice ale persoanelor în cauză;
 - sunt necesare măsuri reparatorii specifice pentru a elimina barierele care împiedică accesul la măsurile reparatorii în cazul violenței sexuale și al violenței bazate pe gen. Acestea pot include, de exemplu, incriminarea tuturor formelor de violență sexuală și de violență bazată pe gen; identificarea cauzelor și a consecințelor violenței sexuale și ale violenței bazate pe gen și luarea tuturor măsurilor necesare pentru prevenirea și eradicarea acestor tipuri de violență; Instituirea unor programe eficiente și accesibile de acordare a reparațiilor și asigurarea participării victimelor la conceperea unor astfel de programe; acordarea unui acces neîngrădit și regulat la servicii de asistență medicală cuprinzătoare, inclusiv la reabilitarea fizică, la sprijinul psihologic și psihosocial și la sprijinul socioeconomic;

³⁰ A se vedea articolul 14 din UNCAT și observația generală CAT nr. 3 privind articolul 14.

- să asigure că sunt disponibile ansamblul măsurilor de reabilitare, inclusiv măsuri medicale, psihologice, sociale și de altă natură, pentru victimele torturii și familiile lor, oferite cât mai curând posibil după producerea actelor de tortură, fără ca victimele să fie obligate să recurgă la căi de atac judiciare; să asigure că reabilitarea este adecvată, accesibilă și furnizată într-un mod care să garanteze siguranța și integritatea personală a victimelor, a familiilor și a îngrijitorilor acestora;
- să identifice și să ia în considerare persoanele sau grupurile care prezintă un risc mai ridicat de a fi expuse torturii și altor rele tratamente și să asigure că acestea nu sunt discriminate în ceea ce privește accesul măsurile reparatorii, inclusiv la reabilitare;
- să asigure că programele de formare pentru profesioniștii din domeniul sănătății includ formarea privind reabilitarea victimelor;
- să asigure că programele de formare destinate personalului responsabil cu aplicarea legii și celui din sistemul judiciar se referă și la dreptul la reabilitare și la alte forme de reparație pentru victimele actelor de tortură și la modul în care acestea pot fi obținute;
- să asigure că autopsiile medico-legale sunt efectuate de specialiști criminaliști instruiți în conformitate cu Protocolul de la Istanbul și cu alte standarde recunoscute la nivel internațional, precum și că rapoartele criminalistice ale experților independenți care respectă aceste standarde sunt recunoscute drept dovezi valide în instanțe;
- să prevadă o examinare medico-legală adecvată de fiecare dată când deținuții prezintă leziuni grave sau când aceștia au decedat;
- să asigure că victimele torturii sau altor rele tratamente, martorii, familiile acestora și membrii comunităților lor, apărătorii drepturilor omului care documentează sau care raportează cazurile de tortură, anchetatorii, avocații, personalul medical, organismele de monitorizare și orice altă persoană sau instituție care acordă asistență victimelor în ceea ce privește obținerea unor măsuri reparatorii sunt protejate împotriva violenței, amenințărilor de violență sau oricărei alte forme de intimidare sau represalii;

- să creeze condițiile necesare pentru ca specialiștii din domeniul sănătății să lucreze în mod independent și confidențial atunci când își pregătesc observațiile asupra cazurilor presupuse de tortură și de alte rele tratamente, precum și atunci când tratează persoane private de libertate și când oferă victimelor servicii de reabilitare;
- să asigure protecția medicilor, a experților legiști și a altor membri ai personalului medical împotriva represaliilor, atunci când aceștia semnalează cazuri de tortură sau de alte rele tratamente sau când oferă servicii de reabilitare victimelor, de exemplu permițându-le să raporteze relele tratamente unui organism responsabil din afara jurisdicției entității direct vizate sau să le raporteze într-un mod care să nu permită identificarea lor³¹.

³¹ Protocolul de la Istanbul, punctul 73.

IV. ANEXE

Anexa I – Lista documentelor relevante

- Declarația universală a drepturilor omului (ONU)
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) și cele două protocoale facultative la pact
- Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (UNCAT) și protocolul opțional la convenție
- Convenția ONU privind drepturile copilului (CDC) și cele două protocoale facultative la convenție
- Convenția internațională a ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială
- Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și protocolul facultativ la convenție
- Convenția ONU privind protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate
- Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap și protocolul opțional la convenție
- Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale
- Cele patru convenții de la Geneva din 12 august 1949 ale ONU și protocoalele la acestea, precum și normele cutumiare ale dreptului umanitar internațional
- Declarația ONU privind protecția tuturor persoanelor împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante
- Declarația ONU privind eliminarea violenței împotriva femeilor
- Convenția ONU și Protocolul privind statutul refugiaților
- Declarația ONU privind protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate
- Principiile ONU privind prevenirea eficientă a execuțiilor extrajudiciare, arbitrară și sumare și privind mijloacele de anchetare eficientă a acestor execuții
- Regulile minime ale ONU privind tratamentul deținuților (regulile Nelson Mandela)

- Principiile fundamentale ale ONU privind tratamentul deținuților
- Ansamblul de principii ale ONU pentru protecția tuturor persoanelor supuse oricărei forme de detenție sau de încarcerare
- Regulile ONU pentru protecția minorilor privați de libertate
- Regulile ONU privind tratamentul femeilor deținute și măsurile neprivative de libertate pentru femeile care săvârșesc fapte penale (regulile de la Bangkok)
- Declarația principiilor fundamentale de justiție pentru victimele criminalității și ale abuzului de putere, adoptată de ONU
- Principiile fundamentale ale ONU privind independența magistraturii
- Principiile de bază ale ONU privind rolul barourilor
- Orientările ONU privind rolul procurorilor
- Regulile minime ale ONU privind măsurile neprivative de libertate (regulile de la Tokyo)
- Codul de conduită al ONU pentru personalul responsabil cu aplicarea legii
- Principiile de bază ale ONU privind recurgerea la forță și la utilizarea armelor de foc de către personalul responsabil cu aplicarea legii
- Principiile de etică medicală ale ONU privind rolul personalului medical, în special al medicilor, în protecția prizonierilor și a deținuților împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante
- Principiile fundamentale și orientările ONU privind dreptul la o cale de atac și la despăgubiri al victimelor încălcărilor grave ale dreptului internațional al drepturilor omului și al victimelor încălcărilor grave ale dreptului internațional umanitar
- Principiile privind investigarea și documentarea eficace a torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (Protocolul de la Istanbul), anexat la Rezoluția 2000/43 a Comisiei pentru Drepturile Omului a ONU
- Garanții privind protecția drepturilor persoanelor condamnate la pedeapsa capitală (Rezoluția ECOSOC 1984/50)
- Declarația și Programul de acțiune de la Viena

- Observațiile generale ale Comitetului ONU contra torturii, în special observația generală nr. 4 privind articolul 3, observația generală nr. 2 privind articolul 2 și observația generală nr. 3 privind articolul 14
- Observațiile generale ale Comitetului ONU pentru drepturile omului, în special observația generală nr. 20 privind articolul 7, observația generală nr. 21 privind articolul 10, observația generală nr. 29 privind articolul 4 și observația generală nr. 31 privind obligația legală generală care le revine statelor-părți în temeiul PIDCP
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special articolul 4 și articolul 19 alineatul (2)
- Regulamentul (UE) 2016/2134 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 noiembrie 2016 privind comerțul cu anumite bunuri susceptibile de a fi utilizate pentru a impune pedeapsa capitală, tortura și alte pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante
- Codul de conduită al UE privind exporturile de arme
- Convenția Consiliului Europei pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și protocoalele nr. 6 și nr. 13 la convenție, precum și jurisprudența corespunzătoare a Curții Europene a Drepturilor Omului
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, precum și recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT)
- Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (CETS nr. 197)
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (CETS nr. 210)
- Standardele Consiliului Europei privind mijloacele de reținere în unitățile de psihiatrie pentru adulți
- Carta africană privind drepturile omului și ale popoarelor și protocolul la aceasta (Protocolul de la Maputo)
- Carta africană a drepturilor și bunăstării copilului
- Orientările și măsurile pentru interzicerea și prevenirea torturii și a tratamentelor sau a pedepselor crude, inumane sau degradante în Africa (Orientările din Insula Robben)

- Orientările privind condițiile de arestare, de reținere în arestul poliției și de arestare preventivă în Africa (Orientările de la Luanda)
- Convenția americană privind drepturile omului
- Convenția interamericană pentru prevenirea și pedepsirea torturii
- Convenția interamericană privind dispariția forțată a persoanelor
- Convenția interamericană privind prevenirea, pedepsirea și eradicarea violenței împotriva femeilor
- Principiile și bunele practici privind protecția persoanelor private de libertate pe continentele americane

Anexa II - Lista abrevierilor

(Alte forme de) rele tratamente – pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante

CETS – Seria de tratate ale Consiliului Europei

CICR/FISCR – Comitetul Internațional al Crucii Roșii/ Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie

CPED – Convenția pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate

CPI – Curtea Penală Internațională

CPT – Comitetul pentru prevenirea torturii al Consiliului Europei

EPU – Evaluare periodică universală

ONG – Organizație neguvernamentală

OPCAT – Protocol opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, cu sediul la Viena

PESC – Politica externă și de securitate comună a UE

PIDCP – Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

SGP – Sistemul generalizat de preferințe

SGP + – Sistemul generalizat de preferințe, regimul special al UE de încurajare a dezvoltării durabile și a bunei guvernanțe

SPT – Subcomitetul ONU pentru prevenirea torturii

UNCAT – Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante

UNODC – Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate